

שני בתים **בַּנְפָּה** - באריגת הנפה או **בַּבְּרָה** או **וּבְסֵלֶל**¹³⁶ - **חַיֵּב** חטאת משום עשיית בתי נירים.
וְהַתּוֹפֵר, שיעורו להתחייב ב**שְׁתֵּי תְּפִירוֹת**,
וְהַקּוֹרֵעַ בגד מתחייב, אם עשה זאת **עַל מְנַת**
לְתַפּוֹר¹³⁷ **שְׁתֵּי תְּפִירוֹת**¹³⁸:

ר' עובדיה מברטנורא
 ג הקורע על מתו וכו'. במת
 שאינו חייב לקרוע עליו הוא
 דהוי מקלקל ופטור, אבל על
 מת שחייב לקרוע עליו, מתקן
 הוא וחייב:

משינה ג

הַקּוֹרֵעַ בשבת בגד **בְּחֻמָּתוֹ** - מחמת כעסו, או **וְעַל מְתוֹ** - מחמת הצער על
 מת¹³⁹ **וְכָל שֵׁאֵר הַמְּקַלְקְלִין** בשבת בכל מלאכה - **פְּטוּרִין** מקרבן בשוגג וממיתה

ביאורים והרחבות

שיהיו בתים לשני חוטי שתי. פירוש זה הוא על פי בעל 'תפארת ישראל'. אך מלשון רע"ב משמע שעשיית בתי הנירין היא נתינת החוטים עצמם לתוך ה"בתי נירין", ולפי זה פירוש המילים במשנה הוא כאילו נאמר "העושה בשני בתי נירין".

136. **פירוש**: באריגת כלים אלה (נפה, כברה וסל) אין "בתי נירין" (לולאות או טבעות) ממש, אולם באריגתם - תחילה מעמידים את חוטי השתי זה בצד זה, ואחר כך מכניסים קנה או חוט ערב אחד ביניהם מעל קנה שתי אחד ומתחת לחברו לסירוגין, פעם מלמעלה ופעם מלמטה, ומכניסים עוד קנה אחר של ערב ומרכיבים אותו שוב לסירוגין, מעל קנה שתי אחד ומתחת לחברו (בכיוון הפוך מזה של הראשון), באופן שעל ידי אריגת שני קני הערב מסביב נוצרת כעין שרשרת המחזיקה את כל קני השתי יחד, ומאפשרת להמשיך באריגתם מבלי שיתפרקו. הלולאות של ה"שרשרת" הנוצרת בהרכבת קנים אלה נחשבות מעין "בתי נירין", כיון שהן מחזיקות את חוטי השתי להמשך האריגה.

137. בגמרא (קה, א) שואלין, היכן אתה מוצא שיהא צורך לקרוע על מנת לתפור אחר כך? והשיבו: כאשר נוצר מקום בולט בבגד המפריע לתפירה, קורעים את הצד הבולט על מנת לתפור.

138. בגמרא (שם) שואלין: הרי שנינו כבר (בפרק ז משנה ב) "והתופר שתי תפירות", ולמה היה צריך לשנות זאת שוב? והשיבו: משום דקבעי למיתנא סיפא - "והקורע על מנת לתפור שתי תפירות" קתני נמי התופר. ושוב שואלין, והרי גם הקורע נמי תנינא באבות מלאכות (שם)? אלא משום דקבעי למיתני סיפא (במשנה הבאה) "הקורע בחמתו ועל מתו", משום הכי קתני התופר שתי תפירות.

139. בגמרא (קה, ב) הקשו מבריייתא הפך משנתנו: הקורע בחמתו ובאבלו ועל מתו חייב, ואף על פי שמחלל את השבת, יצא ידי קריעה. נמצא שהקורע על מתו חייב? ותרצו שמשנתנו "הקורע על מתו" - פטור, פירוש: באותם שאינם בני אבלות, שהמת אינו קרובו, ולא חכם הוא, ולא אדם כשר הוא, ולא קאי בשעת יציאת נשמה, אז אפילו אם זה מת שמוטל עליו לקבורו, כיון שאין עליו חיוב קריעה - הרי זה מקלקל, ופטור. אבל באחד ממקרים אלו אם קרע - חייב, לפי שמתקן הוא, שכן יש עליו חיוב לקרוע.

עוד שואלין: תינח מתו, אלא חמתו אחמתו קשיא (משנתנו פוסרת והבריייתא מחייבת)? ותרצו: חמתו אחמתו נמי לא קשיא, הא (בבריייתא, שחייב) רבי יהודה, הא (משנתנו שפטור) רבי שמעון. הא רבי יהודה דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה, ורבי שמעון דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה. ושואלין: אימר דשמעת ליה לרבי יהודה במתקן, במקלקל מי שמעת ליה?! אמר רבי אבין: האי נמי מתקן הוא, דקעביד נחת רוח ליצרו. וכהאי גוונא

ר' עובדיה מברטנורא
 ובחמתו וכל המקלקלים
 פטורין. הא מתניתין אדחיא
 לה, והלכה שהקורע בחמתו
 חייב, שאף ע"פ שמקלקל הוא
 אצל הבגד, מתקן הוא אצל
 יצרו ודעתו מתישבת עליו בכך:
 ד המלכין. את הצמר, והמנפצו
 והצובעו והטווה ממנו, שהן
 כולן אבות מלאכות, שיעורן
 כדי שיטוה מאותו הצמר חוט
 ארוך כמלא רוחב הסיט כפול.
 והסיט הוא כדי הפסק שיש בין
 אמה לאצבע כל מה שיוכל
 אדם להרחיבו, וכשיעור הריוח
 הזה שתי פעמים הוא הסיט
 כפול. וריוח שבין גודל לאצבע
 פעם אחת הוא ג"כ כמלא רוחב
 הסיט כפול, מפני שיש בו
 כפלים כאותו שיש בין אמה
 לאצבע: האורג שני חוטין.
 שיעורן ברוחב הבגד כמלא
 הסיט, שאע"פ שלא ארגן על
 פני כל רוחב הבגד חייב:
 ה הצד צפור. עד שהכניסו
 למגדל של עץ, ארמאריא"ו
 בלע"ז, חייב, שזו הוא צידתו,

ומכרת במזיד, כי לא חייבה התורה אלא במלאכה
 חשובה שיש בה תיקון¹⁴⁰. **וְהַמְקַלְקֵל עַל מְנַת
 לְתַקֵּן - שְׁעוּרוֹ בְּמִתְקֵן** כגון הקורע על מנת
 לתפור, שמתחייב רק אם קרע כשיעור לתפור שתי
 תפירות, שזהו השיעור להתחייב במלאכת תופר:

משנה ד

שְׁעוֹר הַמְלִיָּן - מכבס ומלבין את הצמר **וְהַמְנַפֵּץ**
 - סורקו **וְהַצּוֹבֵעַ וְהַטּוֹוֶה** חוטים מהצמר, שיעורן
 להתחייב עליהן בשבת הוא **כְּמֵלֵא רֹחַב הַסִּיט
 כְּפּוֹל** - רוחב הסיט הוא כרוחב שבין אצבע לאמה
 כשפותחם, וסיט כפול הוא שיעור המרחק שבין
 האגודל לאצבע כשפותחם. **וְהָאוֹרֵג שְׁנֵי חוּטִין**
 מכניס שני חוטי ערב בשתי - **שְׁעוּרוֹ כְּמֵלֵא הַסִּיט**
 רוחב שבין אצבע לאמה, אפילו לא ארג את כל אורך
 האריג:

צידה בשבת

משנה ה

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַצֵּד צְפוֹר - שהפריח אותה
 עד שהכניסה **לְמַגְדָּל** - לארון ונעל אותה שם, **וְצָבִי**
 - שרדף אחריו עד שנכנס **לְבֵית** ונעל בפניו - **חַיֵּב**

ביאורים והרחבות

מי שרי? והתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר משום חילפא בר אגרא שאמר משום רבי יוחנן
 בן נורי: המקרע בגדיו בחמתו והמשבר כליו בחמתו והמפזר מעותיו בחמתו - יהא בעיניך
 כעובד עבודה זרה, שכך אומנותו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה
 כך, עד שאומר לו עבוד עבודה זרה והולך ועובד. אמר רבי אבין: מאי קראה? "לא יהיה בך
 אל זר ולא תשתחוה לאל נכר" - איזהו אל זר שיש בגופו של אדם? הוי אומר זה יצר הרע?
 לא צריכא דקא עביד למירמא אימתא אינשי ביתיה (להטיל אימה על בני ביתו ומראה כאילו
 הוא כועס). כי הא דרב יהודה שליף מצבייתא (תולש חוטים מן הבגד). רב אחא בר יעקב תבר
 מאני תבירי (שבר כלים שבורים). רב ששת רמי לה לאמתיה מוניני ארישא (היה זורק ציר של
 דגים קטנים על ראשה של שפחתו). רבי אבא תבר נכתמא (שבר כיסוי כד). (כשהיו רוצים להראותם
 שהם כועסים ויגורו מפניהם).

140. בגמרא (קו, א) מובא, שרבי אבהו שנה ברייתא לפני רבי יוחנן, ש"כל המקלקלין פטורין
 חוץ מחובל ומבעיר". אמר ליה פוק תני לברא, חובל ומבעיר אינה משנה. ואם תמצא לומר
 משנה (שבכל זאת נתחשב בה), חובל בצריך לכלבו (לדם היוצא מן החבלה לכלבו, ואם מקלקל הוא

משום צד. אבל אם הכניס ציפור רק לבית - פטור, כיון שעדין היא מחוסרת צידה, שקשה לתופשה שם. וכן הדין בצבי שהכניסו לגינה או לחצר.

וְחֲכָמִים אֹמְרִים: צִפּוֹר - מוּדִים אֲנִי שְׁחִיב דוּקָא אִם הַכְּנִיסָה לְמִנְדָּל, אֲבָל וְצָבִי לֹא רַק אִם הַכְּנִיסוּ לְבֵית אֵלָּא אִף אִם הַכְּנִיסוּ וְלִחְצֵר וְלְבִיבְרִין - שְׁטָחִים גְּדוּלִים מוּקָפִים גְּדַר שֶׁהַחִיּוֹת נִשְׁמָרוֹת שֶׁם. רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: מָה שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמִים שֶׁהֲצַד לְבִיבְרִים חִיב, אִינוּ בְּכָל הַבִּיבְרִים, שֶׁלֹּא כָּל הַבִּיבְרִין שְׁוִין - שִׁישְׁנִם גְּדוּלִים מְאֹד שֶׁהֲצָבִי אִינוּ נֹחֲשֵׁב נִיצוּד שֶׁם, אֲלֵא זֶה הַכְּלָל: כָּל הַמְּחַסֵּר צִידָה - שֶׁאֲחֵר שֶׁצָדוּ לְבִיבֵר אוֹ לְחֶצֶר וְכַד' עֲדִיין צָרִיךְ לְרֹדוֹף אַחֲרָיו - פְּטוֹר מֵחִיּוֹב צִידָה, וְשֶׁאִינוּ מְחַסְרֵי צִידָה - שֶׁאֲחֵר שֶׁצָדוּ - בְּנֶקֶל אֲפֻשֶׁר לְתוֹפְסוֹ - חֵיב:

משנה 1

צָבִי שֶׁנִּכְנַס מֵעֲצָמוֹ לְבֵית, וְנִעַל אָדָם אֶחָד בְּפָנָיו אֶת הַבֵּית - חֵיב מִשּׁוֹם צֵד. אִלֵּם, אִם נִעַלּוּ שְׁנַיִם אֶת הַבֵּית - הָרִי הֵם פְּטוּרִין שְׁכָל אֶחָד עֲשֵׂה חֲצִי מִלֵּאכָה בְּלִבָּד. לֹא יִכּוֹל אֶחָד לְנַעֵל - כִּגוֹן שֶׁהֲדֵלֶת כְּבֹדָה מְאֹד, וְנִעַלּוּ אוֹתָהּ שְׁנַיִם יַחַד - חֵיבִין. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר שְׁסוּבֵר, שֶׁאִף מִלֵּאכָה שֶׁאִין אֶחָד יִכּוֹל לַעֲשׂוֹתָהּ לְבִדּוֹ, אִם עֲשׂוֹתָהּ שְׁנַיִם - פְּטוּרִים:

משנה 2

אחר שנכנס צבי לבית, בא וישב האחד על הפתח של הבית ולא מלאהו בגופו את הפתח, ואחר כך ישב השני על יד הראשון ומלאהו - סתם בכך את

ביאורים והרחבות

אצל נחבל - מתקן הוא אצל הכלב. רש"י, מבעיר בצריך לאפרו. ושואלין, איך רבי אבהו בכל זאת שנה את הברייתא הזו לפני רבי יוחנן, הרי שנינו במפורש במשנה: כל המקלקלין פטורין? ותרצו: מתניתין רבי יהודה, ברייתא רבי שמעון. כלומר, כל המקלקלין פטורין - רבי יהודה היא כאשר אינו מתקן בקלקול זה, אבל כאשר חובל ומתקן, כגון בצריך לכלבו, רבי יהודה מחייב, כשיטתו שמלאכה שאינה צריכה לגופה - חייב עליה. נמצא שהרישא במשנה דקתני "קורע על מתו - פטור", רבי שמעון היא, כשיטתו שמלאכה שאינה צריכה לגופה - פטור עליה, והסיפא דקתני "וכל המקלקלין פטורין" כרבי יהודה, ובתנאי שאינו מתקן בקלקול הזה.

ר' עובדיה מברטנורא
אבל אם הכניסו לבית אינו נצוד בכך: וצבי. נצוד משהכניסו לבית ונעל בפניו, אבל אם הכניסו לגינה או לחצר אין זו צידה: ולביברין. קרפופות המוקפים חומה שמכניסין שם חיות ונשמרים שם: כל המחוסר צידה. שקשה לתפשו שם, כגון שאינו מגיע לו בשחיה אחת ששוחה לתפשו, והלכה כרשב"ג [דמפרש] למלתייהו דרבנן: ו צבי שנכנס. מאליו לבית ונעל אחד בפניו, זו היא צידתו: נעלו שנים פטורים. דהוּוּ להוּ שנים שעשאוה: לא יכול אחד לנעול. וארחה הוא לנעול בשנים והרי לכל אחד מלאכה דבלאו איהו לא מתעבדה: ור"ש פוטר. ואין הלכה כר"ש:

ר' עובדיה מברטנורא
 ז' השני חייב. שהוא צד אותו:
 הא למה זה דומה. מאחר
 שנצוד ע"י ראשון: לנועל את
 ביתו לשמרו. ולא לצוד: ונמצא
 צבי. שהוא נצוד כבר שמור
 בתוכו, כך זה אף על פי שעמד
 ראשון אין זה אלא כשומרו
 לצבי שהיה לו מאתמול. והשני
 פטור האמור במתניתין, פטור
 ומותר: **יד א שמונה.**
 החולד והעכבר כו'. המנויין
 בפרשת ויהי ביום השמיני:
 הצדן חייב. שיש במינן נצוד:
 והחובל בהן חייב. דיש להן
 עור והוא לה חבורה שאינה
 חוזרת, וחייב משום מפרק
 שהיא תולדה דדש. אי נמי כיון
 דיש להן עור נצבע העור בדם
 הנצרך בו וחייב משום צובע:
 ושאר שקצים ורמשים. כגון
 תולעים וחלזונות ועקרבים:
 החובל בהם פטור, דאין להם

הפתח - **השני חייב** שהרי על ידו ניצוד הצבי.
ישב הראשון על הפתח ומלאהו ואין הצבי יכול
 לצאת, **ובא השני וישב בצדו** של הראשון, **אף**
על פי שעמד הראשון והלך לו ונשאר השני
 בפתח - **הראשון חייב** שעל ידו ניצוד הצבי, **והשני**
פטור¹⁴¹.

הא למה זה דומה? לנועל את ביתו לשמרו
 מפני הגנבים, **ונמצא צבי** שכבר ניצוד מקודם
שמור בתוכו ואף כאן מאחר שניצוד הצבי על ידי
 הראשון, השני נחשב רק כשומר על מה שהראשון
 כבר צד:

פרק ארבעה עשר

המשך דין צידה בשבת

משנה א

שמונה שרצים האמורים בתורה, הצדן חייב,
 לפי שדרך בני אדם לצודם בשביל עורותיהם, וכן
והחובל בהן ואפילו לא יצא הדם אלא נצרך מתחת
 לעור **חייב** חטאת, שהרי נעקר הדם ממקומו אלא שהעור מעכבו, וזו חבורה שאינה
 חוזרת וחייב משום נטילת נשמה, והרי זה תולדת שוחט¹⁴².
ושאר שקצים ורמשים כגון תולעים, נחשים ועקרבים, **החובל בהן** ולא יצא
 דמם החוצה **פטור** לפי שאין להם עור, וכל זמן שלא יצא הדם החוצה עתיד הדם

ביאורים והרחבות

141. גרסינן בגמרא (קז, א): אמר שמואל: כל פטורי דשבת פטור אבל אסור, לבר מהני תלת דפטור ומותר. חדא הא, (משנתנו, שכשהראשון ישב על הפתח ומלאהו מותר לשני לישוב שם עד מוצאי שבת). וממאי דפטור ומותר? דקתני סיפא "למה זה דומה לנועל את ביתו לשומרו ונמצא צבי שמור בתוכו". ואידך המפיס מורסא בשבת, אם לעשות לה פה (שתרפא) חייב, אם להוציא ממנה לחה פטור וכו'. ואידך, הצד נחש בשבת, אם מתעסק בו שלא ישכנו פטור, אם לרפואה חייב.

142. **פירוש:** שמונת השרצים נאמרו בפרשת שמיני (ויקרא יא, כט) ואלו הם: החולד, העכבר, הצב, האנקה, הכח, הלטאה, החומט והתנשמת. המשנה פוסקת שהחובל בהם חייב. החובל אינו אב מלאכה כשלעצמו, אלא תולדה, ונחלקו הראשונים של איזה אב. יש אומרים, שזה תולדה של שוחט, שאחר שנעקר הדם ממקומו הרי נטל את הנשמה שבאותו מקום (רש"י, תוס', ר"ן). ויש אומרים, שזה תולדה של צובע, שהעור נצבע מהדם (רש"י בפירוש השני, ברטנורא).